

DANSK KRONIK 1985-1986

Politiets anvendelse af agenter i efterforskningen

Retsplejeloven indeholder nu regler om anvendelse af agenter. Som omtalt i en tidligere kronik blev justitsministerens forslag herom i forrige folketingsår udskudt til senere genfremsættelse, hvilket skete i uændret form. Grundlaget for behandlingen var strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 vedrørende politiets indgreb i meddelelseshemmeligheden og anvendelse af agenter. De nye bestemmelser blev vedtaget af regeringspartierne og Socialdemokratiet. Reglerne trådte i kraft den 1. juli 1985. Emnet er behandlet af kandidatstipendiat John Peter Andersen i bogen *Agent provocateur*, Århus Universitetsforlag 1986.

I praksis udgør narkotikasager det væsentligste område for agentvirksomhed, i hvert fald når man ser bort fra forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed, som ikke er omfattet af de nye regler. Disse er dog ikke begrænset til kun at angå narkotikasager, som foreslået af et enkelt medlem af strafferetsplejeudvalget. De øvrige medlemmer fandt det ikke nødvendigt at opstille »et rigoristisk kriminalitetskrav«, idet problemerne i narkotikasager ikke ansås for specifikke i narkotikasager, men også kunne forekomme i f. eks. sager om økonomisk kriminalitet. Flertallet mente, at debatten om agenter kan påvirkes af mindre relevante synspunkter ved at blive knyttet udelukkende til narkotikaproblematikken. Under folketingets behandling blev der dog indført den begrænsning vedrørende agentvirksomhed, at den kun må udøves i forbindelse med mere alvorlig kriminalitet. Strafferammen skal omfatte fængsel i 6 år eller derover. Tillige er grov indsmugling dækket af reglerne.

De former for agentvirksomhed, som nu er reguleret, er i retsplejeloven afgrænset med en angivelse af sådanne aktiviteter såkaldte »nedre grænse« i forhold til almindelige efterforskningsskridt. De nye regler vedrører tilfælde, hvor politiet »som led i efterforskningen af en lovovertrædelse foranlediger, at der tilbydes *bistand* til eller træffes foranstaltninger med henblik på at *tilskynde* nogen til at udføre lovovertrædelsen«. Udhævningerne er foretaget af forfatteren i et forsøg på at betone karakteren af de straffbare forhold. Disse omfatter tilfælde, der falder ind under straffelovens objektive medvirkensbegreb (»tilskyndelse, råd eller dåd«).

Lokkeduesituationen er ikke omfattet af det regulerede område. Flertallet i strafferetsplejeudvalget opfattede udelukkende lokkeduen som et offer, der ikke gør sig skyldig i strafbar medvirken, hvilket justitsministeriet og folketinget tiltrådte. Et enkelt medlem af udvalget ønskede også lokkeduesituationen omfattet af reguleringen. Uden for den regulerede agentvirksomhed falder tillige tilfælde, hvor der ikke er udvist en særlig aktivitet fra politiets eller agentens side, og hvor handlingen heller ikke er led i et tilrettelagt arrangement. Retsplejelovens regulering omfatter dermed ikke skygning, overvågning eller andre former for observation af mistænkte eller af kriminelle miljøer.

Agentbegrebet finder heller ikke anvendelse på personer, der alene optræder som meddelere for politiet. Agentvirksomheden må kun finde sted, såfremt der foreligger en særlig bestyrtket mistanke om, at lovovertrædelsen er ved at blive begået eller forsøgt. Meningen er, at mistanken skal være underbygget af oplysninger af objektiv art, f. eks. observationer eller vidneforklaringer, herunder en meddeleres oplysninger til politiet.

Ved siden af det netop omtalte *mistankekrav* opstiller loven et såkaldt *indikationskrav* om, at andre efterforskningsskridt end agentvirksomhed ikke vil være egnede til at sikre bevis.

Lovteksten angiver også en »øvre grænse« for tilladelig agentvirksomhed. Folketinget har tilsluttet sig strafferetsplejeudvalgets forslag til beskrivelse af dette *provokationsforbud*. Grænsen over for den forbudte agentvirksomhed er fastlagt på den måde, at agentens indflydelse på den straffbare handling udførelse eller fortsættelse ikke må medføre »en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed«. Agentvirksomheden er på den måde søgt begrænset til at dække det praktiske behov for at bringe kriminaliteten til udførelse på en måde og på et tidspunkt og sted, som politiet i forvejen kender, og hvor man derfor kan iagttage, hvad der sker og gribe ind. Agentens virksomhed må ikke indebære anstiftelsen af en lovovertrædelse, som ikke i forvejen er ved at blive begået eller forsøgt. Politiet må heller ikke bevirke en forgrovelse af en lovovertrædelse.

Agentvirksomhed må kun udføres af polititjenestemænd. Efter det oprindelige lovforslag skulle privatpersoner i ganske særlige tilfælde kunne anvendes som agenter, men forslaget in-

deholdt et forbud mod at lade sådan virksomhed udføre af personer, der på grund af afhængighedsforhold til politiet eller andre omstændigheder måtte belyngtes ikke at ville rette sig efter provokationsforbuddet.

Kompetencen til at iværksætte agentvirksomhed tilkommer politiet. Afgørelsen herom skal træffes på chef- eller souschefplan. Tanken om indhentning af forhåndsgodkendelse hos statsadvokaten eller retten er i lovens forarbejder blevet afvist med henvisning til behovet for hurtighed og smidighed. Agentvirksomheden skal efterfølgende forelægges retten til godkendelse. Retten skal vurdere, om betingelserne for aktionens iværksættelse har været opfyldt, om provokationsforbuddet er overtrådt, og om aktionens udførelse har været betryggende. Hvis retten ikke kan godkende de særlige efterforskningskridt, skal retten indberette forholdet til justitsministeriet.

Under en straffesag skal forsvareren underrettes, hvis politiet har anvendt agent. Politiet kan undtagelsesvis give forsvareren forbud mod at videregive oplysninger herom. I retsplejelovens afsnit om vidner er der nu indføjet en særlig regel om begrænsning af muligheden for vidnefritagelse af agenter. Politimesterforeningens og anklagemyndighedens repræsentanter i strafferetsplejeudvalget modsatte sig uden held udvalgsflertallets forslag om en sådan regel om sikring af en betryggende oplysning af alle de omstændigheder, der kan have betydning for sagens udfald – herunder hvorvidt provokationsgrænsen er overskredet.

Forbud mod anonyme vidner

Under en narkotikasag i 1983 anerkendte et flertal i højesteret en vis adgang til ganske undtagelsesvis at anonymisere vidneudsagn, hvis et vidne vælger at afgive forklaring, selv om vedkommende som følge af en personlig risiko kunne fritages for at afgive forklaring, jfr. *Ugeskrift for Retsvæsen* 1984 B s. 289 ff. En sådan ordning indebærer, at man for tiltalte hemmeligholder vidnets identitet og de punkter i vidnets forklaring, som kan åbenbare vedkommendes identitet, samt at tiltalte fjernes fra retssalen under rettens behandling af forklaringen. De dissenterende dommere anså det som forudsat i retsplejeloven, at tiltalte har adgang til at blive bekendt med vidners identitet for at kunne varetage sine interesser. I den efterfølgende debat blev det af Advokatrådet fremhævet, at tiltalte er forsvarsløs over for vidnernes forklaring, når vedkommende ikke kender vidnernes identitet og derfor ikke kan tilbagevise deres oplysninger, eksempelvis ved at fremlægge oplysninger, som belaster vidnernes troværdighed. Forsvareren kan ikke på egen hånd varetage klientens interesser. Debatten resulterede i, at Socialdemokratiet, Det radikale Venstre og venstrefløjens vedtog sidstnævntes forslag om et ubetinget forbud mod anonyme vidner, hvilket skete mod regeringspartierne stemmer.

Forbuddet kommer til udtryk på den måde, at retsplejeloven nu indeholder en bestemmelse om, at anklagemyndigheden skal sende tiltalte en genpart af bevisfortegnelsen samtidig med, at de tilsvarende oplysninger meddeles forsvareren. Bevisfortegnelsen skal bl.a. indeholde en angivelse af eventuelle vidner, som skal afhøres. Formålet med reglen er at give tiltalte tilstrækkelige forudsætninger for i samråd med forsvareren at tage stilling til, hvilke beviser, der ønskes fremført.

Justitsministeren havde foreslået en regel om mulighed for i undtagelsestilfælde at hemmeligholde et vidnes navn, stilling og bopæl for den tiltalte samt eventuelt at fjerne tiltalte fra retssalen under vidnets forklaring, men kun hvis disse foranstaltninger måtte antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar. Tillige indeholdt lovforslaget en regel om, at tiltalte efterfølgende skulle gøres bekendt med indholdet i forklaringen, men ikke med vidnets identitet. Lovforslaget byggede på flertalsindstillingen i retsplejerådets betænkning nr. 1056/1985 om anonyme vidner. Udvalgsflertallets forslag udgik fra den forudsætning, at anonymisering kun ville ske i forbindelse med såkaldt »tilfældige vidner«, som tiltalte ikke kender i forvejen. Justitsministerens forslag måtte som nævnt vige for opfattelsen i det alternative parlamentariske flertal.

Vagtvirksomhed

På baggrund af debat bl.a. i forbindelse med en række folketingsspørgsmål om private vagtselskabers virksomhed nedsatte justitsministeriet et udvalg, som afgav betænkning nr. 1048/1985 om vagtvirksomhed. Folketinget gennemførte på grundlag af udvalgets forslag en retlig regule-

ring af adgangen til at udøve vagtvirksomhed. Loven omfatter først og fremmest private vagtselskaber. Den giver også mulighed for at fastsætte regler vedrørende vagtvirksomhed udført af en virksomheds egne ansatte, af en offentlig myndighed, af private uden vederlag eller ved hjælp af tekniske anlæg. Med hensyn til private vagtvirksomheder tilsigter loven at sikre disses kunder »en rimelig betjening, uden at virksomheden udvikler sig til noget, som kunne opfattes som private politistyrker, og således at borgerne på en rimelig måde beskyttes mod overvågning og kontrol«. Krav om autorisation af virksomheden og godkendelse af personalet skal befordre en sanering af branchen.

Loven indeholder bestemmelser om alarmeringsanlæg og alarmeringscentraler. Ressource-mæssige hensyn har skabt behov for regulering af dette område. Antallet af alarmsignaler fra tekniske anlæg til politiet udgør ca. 100.000 om året. Omkring 95% af disse er fejlalarmeringer.

Arbejdsgiverforeningens repræsentant i justitsministeriets udvalg indstillede, at vægtere skulle kunne være bevæbnet med stav, hvilket flertallet dog tog afstand fra. Loven tillægger heller ikke vagtpersonale særlige beføjelser til at foretage anholdelser eller på anden måde udøve offentlig myndighed.

Tavshedspligt. En samlet forvaltningslov.

Straffelovens bestemmelser om tavshedspligt blev i slutningen af 1985 omformuleret. Dette skete samtidig med indførelsen af en samlet forvaltningslov, som bl.a. indeholder nærmere regler om tavshedspligt samt regler om videregivelse af oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed. Lovkomplekset omfatter også en revideret lov om offentlighed i forvaltningen. De nye regler blev vedtaget enstemmigt og træder i kraft den 1. januar 1987.

Justitsministerens lovforslag vedrørende tavshedspligt for ansatte i den offentlige forvaltning byggede på betænkning nr. 998/1984 om tavshedspligt afgivet af et udvalg nedsat af justitsministeriet og på en udtalelse fra straffelovrådet. Udtalelsen er optrykt som bilag til lovforslaget. I overensstemmelse med straffelovrådets indstilling bygger de nye regler på samme grundsyn som de tidligere, der blev revideret i 1972, bl.a. på grundlag af straffelovrådets betænkning nr. 601/1971 om privatlivets fred. Tavshedspligtsudvalget fik ikke tilslutning til diverse forslag om skærper af tavshedspligten. I hovedsagen indebærer de nye regler en forenkling og tydeliggørelse.

De tavshedsbelagte oplysninger betegnes nu som *fortrolige oplysninger*. Tidligere hed det »(tjeneste)hemmeligheder« og »privatlivet tilhørende hemmeligheder«. Den ændrede sproglige formulering tilsigter ikke nogen realitetsændring i afgrænsningen af oplysninger, der er omfattet af tavshedspligten. Tavshedspligtsudvalgets flertal foreslog en mere udførlig beskrivelse af de hensyn, der »navnlig« kan føre til, at en oplysning må anses som fortrolig. Med henblik på en ny lovtekst opstillede udvalget på den baggrund en oversigt vedrørende de beskyttelsesværdige hensyn til private og offentlige interesser. Straffelovrådet fandt imidlertid ikke en sådan omfattende opregning af vejledende hensyn af væsentlig værdi og nærede stærke betænkeligheder ved den foreslåede ordning, idet den kunne efterlade det indtryk, at tavshedspligt kan afgrænses i faste formler for alle persongrupper. En angivelse af beskyttelseshensyn bidrager ikke til afklaringen af tavshedspligtens grænser, da sådanne hensyn hverken er nødvendige eller tilstrækkelige betingelser for straffansvar. Den foreslåede lange opregning var efter straffelovrådets opfattelse egnet til at skabe en »illusion om præcision«. Tavshedspligten beror på mange forskellige forhold, herunder oplysningssituationen og den offentlig ansattes stilling. En nærmere afgrænsning af tavshedspligten blev derfor opfattet som et anliggende for den ikke-strafferetlige lovgivning og for forvaltningen. Justitsministeriet tilsluttede sig dette synspunkt.

Opregningen af fortrolighedshensyn til offentlige og private interesser er i stedet foretaget i den nye forvaltningslov, som i en regel om tavshedspligt indeholder en henvisning til straffelovens regler. Straffelovrådet har på den måde bidraget til en systematisk og æstetisk mere tilfredsstillende lovteknik, men tavshedspligtsudvalget har opnået at få virkeliggjort essensen af sit forslag i det samlede regelsæt.

Tilbage står stadig spørgsmålet om bedømmelsen af en retsvildfarelse, der bunder i den urigtige opfattelse, at en oplysning ikke var omfattet af tavshedspligten. Er den *uegentlig* – og forsætsudelukkende – fordi den nærmere regulering af tavshedspligten beror på forvaltningsretli-

ge normer? Eller gør den nære sammenhæng mellem straffelovens og de forvaltningsretlige regler om tavshedspligt en sådan vildfarelse *egentlig* – og i princippet ikke-diskulperende? Og ville en gennemførelse af tavshedspligtsudvalgets forslag om en nærmere regulering i straffeloven have bevirket en skærpet bedømmelse i retning af sidstnævnte udfald, en af straffelovrådet påpeget og uønsket tendens.

Et væsentligt element i tavshedspligtsudvalgets og justitsministerens forslag vedrørende afgrænsningen af de tavshedsbelagte oplysninger mødte ikke tilstrækkelig velvilje i folketinget. I udvalgets opregning af hensyn indgik der et forslag om tavshedspligt af hensyn til »offentlige myndigheders interne beslutningsproces«. Formålet var bl.a. at give myndighederne mulighed for »frit at forberede sager«. Som fremhævet af universitetslektor Oluf Jørgensen i *Juristen* 1985 s. 284 ff. indebærer en sådan ordning »et alvorligt indgreb i offentlighedens muligheder for kontrol og debat«.

Forvaltningsloven nævner udtrykkeligt, at en tjenestebefaling med pålæg om tavshedspligt alene vil kunne *præcisere*, at det for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser er nødvendigt at hemmeligholde en oplysning. Bestemmelsen udelukker pålæg om en videregående tavshedspligt. Fortrolighed kan således ikke foreskrives i tjenestebefalinger, generelle eller konkrete instruksers begrundet alene i ordens- eller bekvemmelighedshensyn. En tillidsmand ved børneafdelingen på et kommunehospital har fået en tjenstlig påtale efter at have kritiseret forholdene. Efterfølgende måtte den pågældende amtskommune dog revidere et hidtil anvendt skema, som pålagde ansatte en helt generel tavshedspligt.

Ligesom tidligere angår reglerne om tavshedspligt for det første enhver, der virker eller har virket i *offentlig tjeneste eller hverv*. Dette udtryk omfatter ikke blot den offentlige forvaltning, men også domstolene, folketinget m.v. Inden for den offentlige forvaltning gælder reglerne alle, hvad enten de er tilknyttet den statslige eller den kommunale forvaltning, og hvad enten der er tale om almindelige forvaltningsmyndigheder, særlige nævn og råd, eller såkaldt særlige forvaltningsenheder såsom Nationalbanken, Danmarks Radio og ATP, samt visse halvoffentlige, selvejende institutioner. Tavshedspligten gælder såvel tjenestemænd som overenskomstansatte, og uanset om der er tale om midlertidig ansættelse eller deltidsbeskæftigelse. Tavshedspligten påhviler endvidere de, der varetager offentlige hverv. Det gælder, hvad enten hvervet er varigt eller forbigående, lønnet eller ulønnet, frivilligt eller pligtmæssigt (ombud), og hvad enten det beror på beskikkelse eller valg. Tavshedspligten omfatter også personer, der er udpeget som stedfortrædere for nævnsmedlemmer m.v., f. eks. når de pågældende løbende modtager orientering om, hvad der foregår i det organ, de eventuelt med kort varsel skal indtræde i.

Dernæst vedrører reglerne ligesom før personer, der udøver eller har udøvet en virksomhed eller et erhverv i medfør af en *offentlig beskikkelse eller anerkendelse*, f. eks. læger, advokater, apotekere og sygeplejersker. I relation til sidstnævnte gruppe knytter kravet om fortrolighed sig alene til beskyttelsen af private interesser.

En særlig regel om tavshedspligt for ansatte ved *offentligt anerkendte telefonanlæg* er oprettholdt og dækker nu også udtrykkelig hensynet til private interesser.

Ny er en regel, der udvider tavshedspligten til generelt at gælde alle, der er eller har været beskæftiget med opgaver, der udføres efter *aftale med en offentlig myndighed*. I konsekvens af den nævnte udvidelse er en særlig regel om tavshedspligt for medarbejdere i datavirksomheder, der udfører opgaver for det offentlige nu udgået som overflødig. Den nye, ganske vidtgående regel omfatter f. eks. medarbejdere ved private laboratorier, der udfører analyser for miljømyndighederne, teknisk personale, der udfører serviceeftersyn af maskiner, samt rengøringsassistenter og vinduespuddere, der skaffer sig oplysninger fra skriveborde og papirkurve i offentlige myndigheders kontorer. Tavshedspligtsudvalget forbandt ikke større retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved en sådan udvidelse. Med henvisning til de indgående drøftelser i betænkningen om tavshedspligt afstod straffelovrådet fra at foreslå ændringer i udvalgsflertallets forslag om en udvidelse.

Kredsen af ansvarssubjekter omfatter nu også alle de omtalte persongrupperes *medhjælpere*.

Forvaltningsloven indeholder en bestemmelse, der bemyndiger vedkommende minister til ved bekendtgørelse at udvide anvendelsesområdet for reglerne om tavshedspligt til under ansvar i henhold til straffeloven at gælde for nærmere angivne selskaber, institutioner, foreninger m.v., hvis deres udgifter overvejende dækkes af offentlige midler, eller hvis de har lovbestemte beføjelser til at træffe afgørelser på det offentliges vegne.

I konkrete tilfælde har en forvaltningsmyndighed desuden i henhold til forvaltningsloven beføjelse til under ansvar i henhold til straffeloven at pålægge personer uden for den offentlige forvaltning tavshedspligt, hvis de får udleveret oplysninger, de ikke har krav på, f. eks. til forskningsbrug.

Tavshedspligten er ikke til hinder for, at et medlem, som en privat organisation eller forening har udpeget til at repræsentere sig i et offentligt nævn eller råd, i nødvendigt omfang kan drøfte spørgsmål, hvori der indgår tavshedsbelagte oplysninger, med foresatte eller andre med tilknytning til organisationen eller foreningen. Vedkommende myndighed er beføjet til at meddele sådanne udenforstående modtagere af fortrolige oplysninger et konkret tavshedspålæg.

Tavshedspligt for medarbejdere i koncessionerede selskaber er ikke generelt strafsanktioneret.

Det strafbare forhold er nu beskrevet som »uberettiget« *videregivelse* eller *udnyttelse* af fortrolige oplysninger. Lovteksten fremhæver udtrykkeligt, at tavshedspligten viger, hvis den pågældende er forpligtet til at videregive oplysningen eller handler i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv.

En bestemmelse om efterfølgende forhold kriminaliserer i lighed med før forhold, der består i uberettiget at skaffe sig eller udnytte oplysninger fra andres overtrædelser. Tillige er nu en efterfølgende videregivelse af sådanne oplysninger omfattet af reglen.

Videregivelse af fortrolige oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed har givet anledning til indgående drøftelser, jfr. professor Lars Nordskov Nielsens artikel i *NTJK* 1986 s. 1 ff. Tavshedspligtsudvalgets flertal foreslog en udtrykkelig bestemmelse i straffeloven om, at tavshedspligten ikke indebærer hindringer for videregivelse af sagligt relevante oplysninger. Efter udvalgsflertallets opfattelse skulle en sådan videregivelse endog ikke bare anses som berettiget i forhold til andre offentlige myndigheder, men også offentligt beskikkede eller anerkendte personer. Som modvægt til en sådan meget bastant samarbejdsoplysningspligt foreslog udvalget dog tillige en bestemmelse i en samlet forvaltningslov om, at udlevering af fortrolige oplysninger undtagelsesvis kan stride mod hensyn til private eller offentlige interesser.

De foreslåede regler blev af nogle opfattet som blot en kodificering af den allerede gældende ordning, hvilket andre bestred, og der blev udtrykt stærk bekymring for den vidtgående udveksling af information inden for det offentlige. Straffelovrådet fandt det uhensigtsmæssigt at indsætte den foreslåede bestemmelse i straffeloven. Rådet fik tilslutning til at lade spørgsmålet om straffrihed bero på en konkret bedømmelse af, om udleveringen af oplysninger er »uberettiget«. Justitsministerens samlede lovforslag blev en spejlvending af tavshedspligtsudvalgets ved at give tavshedspligten forrang for oplysningspligten.

I den nye forvaltningslov er der opstillet en hovedregel om forbud mod udlevering af oplysninger om enkeltpersoners *rent private forhold*, hvilke lovteksten vejledende afgrænser. Udlevering af *andre fortrolige oplysninger* forudsætter efter loven et »væsentligt behov« herfor. Offentligt ansatte må ikke skaffe sig fortrolige oplysninger uden betydning for vedkommendes arbejdsopgaver. Fortrolige oplysninger til statistiske uddrag eller videnskabeligt brug må ikke udleveres. I sager der rejses ved ansøgning må oplysninger om ansøgerens rent private forhold som hovedregel ikke indhentes.

Det samlede regelsæt tilsigter en begrænsning i udvekslingen af fortrolige oplysninger. Det er forudsat, at strafferetlige sanktioner også i fremtiden forbeholdes meget grove tilfælde, hvor disciplinære reaktioner ikke rækker til. Sådanne tilfælde vil tillige kunne være omfattet af straffelovens bestemmelser om tjenesteforsømmelse m.v. Udlevering af registeroplysninger er fortsat reguleret i lov om offentlige myndigheders registre.

Efter de nye regler er der i princippet ikke længere noget mellemfelt, hvor en myndighed hverken har tavshedspligt eller oplysningspligt, men beføjelse til at benytte enten en tavshedsret eller en oplysningsret, jfr. den omtalte artikel af Nordskov Nielsen. I praksis vil grænsen dog ofte være så flydende, at det vil være vanskeligt at anfægte et konkret skøn.

Straffelovens regler om tavshedspligt er nu samlet i kapitlet om forbrudelser i offentlig tjeneste eller hverv m.v. De tidligere regler i bestemmelserne om fredskrænkelser er ophævet.

Strafferammerne for krænkelse af tavshedspligten er ændret, således at normalstrafferammen nu er ens for alle slags tavshedsbrud, nemlig bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Reglerne om tjenestehemmeligheder havde tidligere et maksimum på 1 års fængsel i tilfælde af skærpende omstændigheder og 3 års fængsel i tilfælde af et tavshedsbrud »for at skaffe sig el-

ler andre uberettiget vinding«. Den forhøjede strafferamme går nu for alle slags tavshedsbrud op til 2 år fængsel og omfatter både sager med berigelsesforsæt og øvrige tilfælde med særlig skærpende omstændigheder. Der er ikke tilsigtet en almindelig ændring af straffeniveauet, som i praksis begrænser sig til bødeplanet. De nævnte strafferammer svarer til de for nylig vedtagne strafferammer for data-fredskrænkelser.

Påtalen er offentlig, med mindre der alene er krænkede private interesser, i hvilket fald den er privat, subsidiært betinget offentlig. Hvis en medarbejder i socialforvaltningen udleverer oplysninger om en klient, krænktes også det offentlige interesse i at værne tillidsforholdet til klienterne. En politiundersøgelse vil i så fald ikke forudsætte en påtaleanmodning fra den forurettede klient.

En uddybende vejledning om tavshedspligt for personer, som er knyttet til den offentlige forvaltning, er under udarbejdelse i justitsministeriet.

Ud over reglerne om tavshedspligt indeholder den nye forvaltningslov regler om inhabilitet, vejledning og repræsentation, partshøring, begrundelsespligt og klagevejledning. Disse regler gælder for behandlingen af sager, hvori der er eller vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed.

Retten til *aktindsigt* gælder ikke sager om *strafferetlig forfølgning* af lovovertrædelser. Begrænsningen skal ses i sammenhæng med retsplejelovens bestemmelse om, at en forsvarer som udgangspunkt har adgang til at gøre sig bekendt med politiets materiale og orientere den sigtede om indholdet. De tidligere regler om aktindsigt undtog »sager inden for strafferetsplejen«. Den ændrede ordlyd tilsigter en vis begrænsning i rækkevidden af undtagelsen fra retten til aktindsigt. Materiale vedrørende efterforskning, påtale og domstolsbehandling af straffesager er stadig omfattet. Derimod har en part nu i princippet aktindsigt i sager vedrørende straffuldbyrdelse, erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, meddelelse af polititilhold, eller udlevering til straffuldbyrdelse.

Den reviderede offentlighedslov gælder ligesom sin forgænger bl.a. ikke for sager inden for strafferetsplejen, hvilket har betydning for *aktindsigt for andre end parterne* i en sag. En ny regel giver i lighed med loven om offentlige myndigheders registre egenaces, dvs. aktindsigt for den, hvis personlige forhold er omtalt i et dokument. Denne regel har bl.a. betydning for klienters acces til oplysninger indsamlet af kriminalforsorgen til brug for det løbende forsorgsarbejde, se nærmere den omtalte artikel af Nordskov Nielsen. Reglen om egenaces gennembyrdes af diverse undtagelser. Omvendt tillader offentlighedsloven i princippet »meraktindsigt« i videre omfang end lovens egne minimumsregler påbyder.

Registre

I oktober 1986 har justitsministeren fremsat forslag til ændring af registerlovene. Det er tanken at styrke beskyttelsen af privatlivet.

Loven om *private registre* m.v. skal omfatte oplysninger om »væsentlige sociale problemer«. Der skal indføres pligt til at anmelde dataregistre med oplysninger om »rent private forhold« til Registertilsynet, ligesom det foreslås at forbyde samkøring af sådanne følsomme data. Kreditoplysningsbureauernes adgang til at videregive oplysninger om skyldforhold i summarisk form skal begrænses. En virksomhed der vil overdrage en anden virksomhed et kunde-register med henblik på markedsføring skal give den registrerede lejlighed til at protestere. For alle private dataregistre forbedres den registreredes adgang til egenindsigt og sletning. De foreslåede regler om registerindsigt vil gøre det muligt at ratificere Europarådets konvention om databehandling af personoplysninger. Der foreslås tillige indført et forbud mod automatisk registrering af telefonnumre, som kaldes fra en virksomhed.

De gældende registerlove omfatter ikke private *forskningsregistre*, herunder universitetsansattes data. Efter forslaget skal forskningsregistre med følsomme data anmeldes til Registertilsynet. Dette skal gælde både manuelle registre og dataregistre. Tilsynet skal kunne fastsætte strafsanktionerede vilkår, f. eks. om samtykke fra den registrerede, sikkerhed, ajourføring og sletning. Sådanne vilkår skal ikke fastsættes, hvis et register på anden måde er undergivet tilstrækkelig regulering og kontrol fra offentlig side. Lovforberedelsen har været præget af diskussionen vedrørende Metropolit-projektet.

Reglerne om følsomme oplysninger i loven om *offentlige myndigheders registre* skal i lighed med forvaltningsloven også omfatte oplysninger om »væsentlige sociale problemer« og om foreningsforhold. Videregivelse af følsomme oplysninger til andre myndigheder eller til private skal ligesom efter forvaltningsloven kun kunne ske undtagelsesvis. Videregivelse fra offentlige forskningsregistre til private skal fremover kun kunne ske med registertilsynets tilladelse, således som det hidtil har været gældende for videregivelse til andre myndigheder. Den registrerede får ret til på begæring at få tilsendt registerudskrifter med jævne mellemrum, dog med en undtagelse for patientregistre. Sletning af forældede registeroplysninger skal være hovedreglen, således at *arkivering* forudsætter tilladelse fra justitsministeriet, hvilket fra et forskningsperspektiv må give anledning til store betænkeligheder.

Loven tillader nu *videregivelse til forskningsbrug* uden angivelse af kriterier herfor. I praksis har den registerførende myndighed dermed en særdeles skønsbetonet kompetence, hvilket ikke mindst kan være utilfredsstillende, når acces til personoplysninger afvises i forbindelse med undersøgelser af myndighedens egen praksis. Efter forslaget skal følsomme oplysninger kun kunne videregives til forskning, hvis dette er »nødvendigt« for udførelsen af undersøgelsen, og denne er af »væsentlig samfundsmæssig betydning«. I princippet er en sådan afvejning rimelig, men stramningen af lovtæksten vil kunne indebære en beklagelig opretholdelse af utilbøjeligheden til at udlevere oplysninger og en uheldig præferencestilling for konventionelle projekter og for forskere, der opfattes som loyale overfor myndighederne.

Registerforslagene er kommenteret af universitetslektor Peter Blume i Studier nr. 16 fra Retstvicenskabeligt Institut B.

Danske domstoles internationale kompetence i straffesager.

International fuldbyrdelse af straf m.v.

Retsforfølgning ved danske domstole for forbrydelser begået i udlandet kan efter en ændring i straffeloven ske i videre omfang end tidligere. Danske domstoles jurisdiktionskompetence begrænses i straffeloven ud fra territorialprincippet, personalprincippet og realprincippet. Realprincippet indebærer, at handlinger begået i udlandet inddrages under dansk straffemyndighed, når de er rettet mod interesser, som den danske stat har en særlig interesse i at værne om. Kredsen af sådanne interesser er til stadighed udvidet. Bestemmelsen herom omfatter handlinger, der på en nærmere angiven måde krænker den danske stat eller danske statsborgere, samt visse forbrydelser af kvalificeret grovhed, som ved ratificerede konventioner undergives såkaldt universel jurisdiktionskompetence.

Ændringen af straffeloven var en forudsætning for dansk ratifikation af konventionerne om tortur, gidseltagning og om fysisk beskyttelse af nukleare materialer. I lighed med alle andre internationale konventioner fra de seneste årtier indebærer de nævnte konventioner pligt til at sikre, at gerningsmændene til de pågældende forbrydelser retsforfølges, enten ved retsforfølgning i Danmark eller gennem udlevering.

Den nye generelle bestemmelse om universel jurisdiktionskompetence erstatter flere af de særlige bestemmelser og indeholder samtidig en bemyndigelse for regeringen til at indgå nye konventioner vedrørende jurisdiktionskompetence.

En ny bestemmelse skaber jurisdiktionskompetence i tilfælde, hvor gerningsmanden til en alvorlig forbrydelse, som er begået i udlandet, pågribes i Danmark, og hvor der ikke foreligger en konventionsmæssig forpligtelse til retsforfølgning. Forbrydelsen skal efter dansk lovgivning kunne medføre højere straf end fængsel i 1 år, og der skal foreligge et afslag på en udleveringsbegæring, f. eks. af humanitære hensyn.

I de nævnte sager afgøres påtalespørgsmålet af justitsministeren.

I den hidtidige lov om *samarbejde med de øvrige nordiske lande om fuldbyrdelse af straf m.v.* har der ikke været hjemmel til fuldbyrdelse af finske og svenske »viten«, som er en slags tvangsbøder, der bl.a. anvendes til gennemtvingelse af reglerne i markedsføringsloven, konkurrenceloven og lovene om aftalevilkår i henholdsvis forbrugerforhold og mellem næringsdrivende. Efter fællesnordiske drøftelser er der nu skabt hjemmel hertil. Egentlige bødestrafte og procesbøder (»rättegångsviten«) kan som hidtil fuldbyrdes i et andet nordisk land end det, hvor sanktionerne er pålagt.

Ved siden af loven om nordisk straffuldbyrdelse findes der nu en lov om *international fuldbyrdelse af straf m.v.*, som trådte i kraft den 1. juli 1986. Ved sidstnævnte lov er den mere be-

grænsede lov om europæiske straffedomme ophævet. Denne dækkede området for konventionen om fuldbyrdelse af europæiske straffedomme, som indtil videre kun er blevet ratificeret af ganske få lande og derfor ikke har indfriet de danske forventninger. Den europæiske konvention er nu suppleret af en af bl.a. USA og Canada ratificeret *konvention om overførsel af domfældte*. De nye regler giver mulighed for dansk ratifikation af sidstnævnte konvention. Samtidig er der skabt en bemyndigelse for justitsministeren til at indgå bilaterale aftaler om overførsel af straffasonere. Muligheden for i enkeltsager at gennemføre international straffuldbyrdelse er opretholdt. Lovændringen tilsigter at forbedre mulighederne for at få dømte danskere overført til afsoning i hjemlandet.

Økonomisk kriminalitet

I maj 1986 fremsatte justitsministeren et lovforslag med det formål at intensivere indsatsen over for økonomisk kriminalitet. De foreslåede ændringer tilsigter en skærpet bedømmelse af bogføringskriminaliteten, en udvidelse af muligheden for erhvervsfrakendelse ved misbrug af konkurs- og selskabslovgivningen samt en hurtigere og mere effektiv sagsbehandling. På et vist tidspunkt var halvdelen af de kriminelle afdelinger i Københavns byret optaget af sager om økonomisk kriminalitet. Alene domsforhandlingen i første instans kan ofte være fra trekvart til to år. Forslaget retter sig mod en ændring af regler i straffeloven og retsplejeloven, og det er genfremsat uændret til fortsat behandling i efteråret 1986. Lovforslaget bygger på den af et udvalg under justitsministeriet afgivne betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet samt på udtalelser fra straffelovrådet og retsplejerådet. Udtalelserne er optrykt som bilag til lovforslaget.

Retsplejeloven giver kun i begrænset omfang mulighed for at beskære sager af *procesøkonomiske hensyn*. Det er tvivlsomt, om anklagemyndigheden kan undlade påtale for mindre betydende forhold, hvilket i hvert fald kun kan ske, hvis det ikke får væsentlig indflydelse på strafudmålingen. Det er ligeledes tvivlsomt, om en sag kan begrænses til alene at angå hovedmændene. Udvalget vedrørende økonomisk kriminalitet har gennemgået hensynene for og imod en beskæring af straffesager af procesøkonomiske grunde. Udvalget har på den baggrund foreslået en ny bestemmelse i retsplejeloven, hvorefter anklagemyndigheden helt eller delvis kan opgive eller fratage tiltale, såfremt sagens gennemførelse vil medføre vanskeligheder, omkostninger eller behandlingstider, som ikke står i rimeligt forhold til sagens betydning og den forventede straf. Den foreslåede regel er ikke begrænset til bestemte typer af kriminalitet, men har en generel formulering. Det fremhæves i forarbejderne, at beskæringen i praksis oftest vil have form af en påtaleopgivelse. Kun undtagelsesvis forventes resultaterne af en allerede foretaget efterforskning at have givet tilstrækkeligt grundlag for en tiltalerejsning, således at betingelserne for tiltalefratagelse er opfyldt. Retsplejerådet tilkendegav i den forbindelse det overordnede synspunkt, at en påtaleundladelse af ressourcemæssige grunde ikke bør indeholde en skyldformodning over for sigtede.

Misbrug af konkurs- og selskabslovgivningen søges i forslaget forebygget gennem en ændring af straffelovens regler om *rettighedsfrakendelse*. Forslaget ligger i forlængelse af en folketingsbeslutning fra maj 1985, som bl.a. indeholdt et ønske om bekæmpelse af stråmandsvirksomhed. Justitsministeriet har nedsat et udvalg, som bl.a. skal overveje andre spørgsmål i forbindelse med misbrug af konkurs- og selskabslovgivningen.

Misbruget kan f. eks. bestå i at lade et aktie- eller anpartsselskab oparbejde et driftsunderskud gennem løbende udslusning af indtjeningen. Typisk vil told- og skattevæsenet have betydelige tilgodehavender. Selskabets aktiver sælges billigt i et andet selskab, som formelt behandles af en stråmand, f. eks. en ægtefælle. Det første selskab erklæres konkurs. Boet sælger varer og produktionsapparat billigt til det nye selskab, som fortsætter produktionen, men tillige oparbejder et stort driftsunderskud, går konkurs osv.

Udvalget om økonomisk kriminalitet har foreslået, at der i forbindelse med *dom* for strafbart forhold skal være mulighed for at frakende retten til at være stifter, direktør, medlem af bestyrelsen eller til i øvrigt at udøve en bestemmende indflydelse i selskaber med begrænset ansvar m.v. Tilvejebringelsen af denne mulighed, som ikke med sikkerhed er omfattet af de gældende regler, skulle ske ved indsættelse af en selvstændig bestemmelse herom i straffeloven. På straffelovrådets anbefaling er forslaget til den nye regel om »erhvervsfrakendelse« imidlertid indarbejdet i den gældende bestemmelse om frakendelse af retten til fortsat udøvelse af en be-

stemt virksomhed. Herved er det udtrykt, at også den her omtalte rettighedsfrakendelse fordrer, at »særlige omstændigheder« taler herfor. Straffelovrådet og justitsministeriet kunne ikke tilslutte sig tanken om adgang til frakendelse af retten til »øvrigt at udøve en bestemmende indflydelse«, hvorfor denne del af udvalgets forslag er udgået. Der blev peget på betydelige afgrænsningsvanskeligheder i forbindelse med en sådan regel, som tillige ville kunne være ganske vidtgående ved f. eks. at bevirke frakendelse af retten til at udøve stemmeret ifølge en aktiepost, som en person gennem arv eller på anden lovlig måde er kommet i besiddelse af.

Efter forslaget kan retten under behandlingen af sagen midlertidigt udelukke en person fra at udøve en virksomhed, indtil sagen er endelig afgjort. Det forudsættes, at en sådan suspension benyttes meget restriktivt.

Lovforslaget skærper strafferammen for overtrædelser af erhvervsfrakendelser. Det indeholder en udtrykkelig regel om, at også stråmandsvirksomhed er strafbar, hvilket dog allerede følger af de almindelige medvirksregler.

Erhvervsfrakendelse forudsætter, at det strafbare forhold begrunder en »nærliggende fare« for misbrug af den pågældende virksomhed.

Lovforslaget indebærer en skærpelse af straffebestemmelserne vedrørende urigtig, manglende eller mangelfuld *bogføring* og *regnskab*. Reglerne tilsigter at forhindre, at der gennem regnskaberne gives et falsk billede af en virksomheds kreditværdighed m.v., eller at udforskningen vanskeliggøres eller helt umuliggøres. I forbindelse med næsten alle bagmandspolitiets sager om økonomisk kriminalitet er reglerne om bogføring og regnskab overtrådt.

Udvalget om økonomisk kriminalitet har foreslået, at maksimum i straffelovens bestemmelse om bogføring og regnskab skærpes til fængsel i 1 år og 6 måneder. En sådan skærpelse skulle bl.a. kunne give anklagemyndigheden et grundlag for at begrænse påtalen til kun at omfatte bogføringsovertrædelser. Straffelovrådet fandt det åbenbart betænkeligt og urealistisk at søge bogføringsovertrædelser sat i klasse med berigelsesforbrydelser for at lette retshåndhævelsen. Rådet foreslog i stedet et maksimum på 1 års fængsel, hvilket justitsministeriet tiltrådte.

Lovforslaget indeholder en regel om, at det ligesom i civile sager skal være muligt for retten at indkalde parterne til et forberedende retsmøde med henblik på en mere effektiv tilrettelæggelse af domsforhandlingen. Desuden foreslås det at give retten beføjelse til at pålægge anklagemyndigheden at forelægge sagen skriftligt, hvis sagens beskaffenhed gør det påkrævet. Den skriftlige forelæggelse skal være offentligt tilgængelig og skal ledsages af en mundtlig sammenfatning.

Efter gældende ret er parternes procedure mundtlig. I store økonomiske sager forekommer det ikke sjældent, at proceduren strækker sig over 15-20 retsdage. Procedureformen er i disse sager til en vis grad blevet til foredrag baseret på manuskript. Resultatet er i praksis, at retten og parterne tilbringer meget lang tid med at høre på oplæsning af et maskinskrevet manuskript og med at notere det således fremkomne ned. Udvalget om økonomisk kriminalitet foreslog at give retten beføjelse til at pålægge parterne at fremsende procedure-indlæg skriftligt. Forslaget vandt ikke retsplejerådets tilslutning. Justitsministeriet valgte den mellemløsning at foreslå en ordning, hvorefter retten kan pålægge anklageren og forsvareren at afgive skriftlig oversigt vedrørende procedureindlæggenes indhold og hovedsynspunkter.

Et forslag om at kræve en vis indsigt i regnskabsmæssige forhold af domsmænd i sager om økonomisk kriminalitet er udskudt til drøftelse i en bredere sammenhæng. Det samme gælder et forslag om, at landsretten skulle kunne bestemme, at tilførsler af forklaringer til retsbogen under byretsbehandlingen anvendes som bevismiddel i stedet for foretagelse af fornylede afhøringer.

Nogle store økonomiske sager har givet megen debat. Frifindelser er forekommet i en sag mod en entreprenør og i en sag mod den tidligere direktør for B&W, hvilket har bevirket en genoplussen af diskussionen om bagmandspolitiets opbygning. Førstnævnte sag blev ikke anket til landsretten. I pressen blev rigsadvokaten citeret for at begrunde ankeafkaldet med ressourcemangel, hvilket dog senere blev afkræftet, ligesom justitsministeren oplyste, at forfølgning af straffesager ikke undlades under henvisning til manglende ressourcer. Den anden af de nævnte sager blev anket af anklagemyndigheden, hvorefter den anklagede til forsvarere under dramatiske omstændigheder trak sig fra hvervet i protest mod, at deres klient ikke fik en fair behandling. En udløber af samme sag var afsløringen af, at en journalist under sin beskæftigelse

se med sagen og dennes eventuelle økonomiske konsekvenser for dele af erhvervslivet selv have erhvervet aktier i en af de berørte virksomheder. Vedkommende blev fyret fra sit blad.

Christiania

Et flertal i folketinget har udenom regeringspartierne vedtaget en folketingsbeslutning om Christianias fremtid. Efter 15 års beboelse skal fristaden gradvis lovliggøres med størst mulig bevaring af den nuværende benyttelse af bygningerne og af områdets særpræg. Lovliggørelsen skal foregå i samarbejde mellem beboerne og myndighederne. Københavns øvrige befolkning skal sikres adgang til at anvende dele af området til rekreative formål. De »svage« grupper i Christiania skal støttes gennem en bredere indsats. Til gengæld skal huslejeindbetalingen dække de faktiske udgifter, og værtshusforholdene skal lovliggøres.

Folketingsbeslutningen bygger på en betænkning fra folketingets særlige udvalg om Christianias fremtid. Et flertal i udvalget noterede sig, at der er etableret et meget dårligt forhold mellem politiet og christianitterne. Efter flertallets opfattelse kan en ændring bedst ske ved en ordning, hvor kontakten til politiet enten varetages af én fast person eller gennem etablering af en lille nærpolitistation. Denne indstilling har givet anledning til skarpe reaktioner fra politiets side. Politiets virksomhed på Christiania er behandlet af Flemming Balvig og Nell Rasmussen i et bidrag til bogen *Sociale uroligheder*.

Udvalgsflertallet fremhævede, at det omkringliggende samfund kan høste erfaringer af christianitternes etablering af lokale produktioner, servicefunktioner, institutioner, kulturelle aktiviteter m.v. Betænkningen understreger, at disse ofte er etableret ud fra et ønske om et lavøkonomi- og lavenergisamfund, ligesom det i forbindelse med institutionerne er lykkedes at udviske skellet mellem »klient« og »behandler«. Folketingets beslutning indebærer, at der ydes et særligt statsligt bloktilskud på muligvis 2.500 kr. pr. christianit til sociale formål, såsom op-søgende socialt arbejde i forhold til grønlændere, stofmisbrugere, børnehuse o.lign.

Afhøring af børn og unge

Folketinget vedtog i maj 1986 et af Socialistisk Folkeparti fremsat beslutningsforslag, hvorefter det sociale udvalg skal sende en repræsentant til uden- og indenretlig afhøring af børn og unge i nærmere angivne sager. Det sociale udvalgs repræsentant skal støtte den afhørte og bidrage til, at sagen afvikles betryggende. Under afhøring hos politiet skal det sociale udvalgs repræsentant forholde sig neutral, og vedkommende må ikke deltage aktivt i udsørgningen. Det sociale udvalg skal som hovedregel underrette barnets eller den unges forældre om afhøringen. Ved folketingsbeslutningen er socialministeren blevet pålagt at udfærdige en bekendtgørelse om det sociale udvalgs forpligtelser efter de nævnte retningslinier. Praksis har hidtil været i høj grad lokalt bestemt. Spørgsmålet om lovovertredere under den kriminelle lavalder er behandlet af lektor Beth Grothe Nielsen i *Juristen* 1983 s. 69 ff.

Bødeansvar for kommuner. Miljøbeskyttelse m.v.

Usikkerheden omkring rækkevidden af reglerne om bødeansvar er nævnt i en tidligere kronik. Spørgsmålet er behandlet af advokat, dr. jur. Sysette Vinding Kruse i *Ugeskrift for Retsvæsen* 1986 s. 145 ff. og af professor, dr. jur. Knud Waaben samme sted s. 300 f.

I flere love er der nu udtrykkeligt indført en regel om, at bødeansvar kan pålægges kommuner og kommunale fællesskaber. Dette gælder således den nyligt reviderede miljøbeskyttelseslov, byggeoven og lov om vagtselskaber.

Miljøbeskyttelsesloven indeholder nu en udtrykkelig regel om, at bøder i forureningssager skal udmåles under hensyntagen til størrelsen af den økonomiske fordel.

Sanktioner, strafferammer, prøveløsladelse og fuldbyrdelse

En arbejdsgruppe under straffelovrådet forbereder som nævnt i en tidligere kronik en lov om fuldbyrdelse af straf m.v. Straffelovrådet har i 1986 beskæftiget sig med en række overordnede sanktionsspørgsmål. I lyset af disse aktiviteter gav det anledning til en vis undren, at regeringspartierne i december 1985 fremsatte et beslutningsforslag vedrørende prøveløsladelse og strafferammer. Forslaget markerede en interesse i at afskaffe ordningen med næsten automatisk prøveløsladelse efter udståelse af to trediedele straffetid. Samtidig fremkom der fra Socialistisk Folkeparti et mere omfattende forslag til folketingsbeslutning om en kriminalpolitisk re-

form med vægt på begrænsning af frihedsstraffen, indførelse af forskellige alternative sanktioner samt forbedring af de domfældtes vilkår. Venstresocialisterne genfremsatte uden umiddelbart resultat et lovforslag vedrørende afskaffelse af livstidsstraffen.

Justitsministeriets udvalg vedrørende beskæftigelsen af de indsatte i kriminalforsorgen har afgivet betænkning nr. 1058/1986 om arbejde, undervisning og fritid, bind 1-3. Udvalget foreslår en opretholdelse af arbejdspligten og en udvidelse af denne til en almindelig aktivitetspligt omfattende undervisning. Det nuværende system for arbejdspenge til indsatte foreslås afskaffet og afløst af et nyt system baseret på samme ydelsesniveau som forbigående kontanthjælp efter bistanndsloven. Forudsætningen er, at en del af indtægten anvendes til forplejning. Udvalget har ikke ment at kunne anbefale markedsmæssig løn, men har dog skitseret tilrettelæggelsen af forsøg hermed.

Kriminalforsorgen har taget en række forholdsregler mod AIDS blandt indsatte. En arbejdsgruppe har fået til opgave at følge udviklingen.

Politiet

En forsøgsordning med nærpolitiet er behandlet i en rapport afgivet af en styringsgruppe under justitsministeriet, som anser erfaringerne for meget positive.

Detentionerne har påny givet anledning til debat. Socialdemokratiet har i folketinget stillet beslutningsforslag om oprettelse af centraldetentioner med lægelig og plejemæssig bistand i de større byer og overførsel af ansvaret for opholdet til sundhedsmyndighederne.

Politiets anvendelse af stav og skydevåben har i forbindelse med konkrete sager medført offentlig kritik, dog uden at lede til personligt ansvar eller reformer.

Et beslutningsforslag fra venstrefløjens i folketinget om årsberetninger fra efterretningstjenesterne vandt ikke tilslutning.

Politistyrken skal udvides med 450 betjente og 200 kontoransatte og når dermed frem til 1990 op på over 10.000 personer.

Aktualitetsstof i øvrigt

Årsberetninger for 1985 er udsendt af politiet, kriminalforsorgen, folketingets ombudsmand, nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser samt Kriminalistisk Institut. Kriminalstatistik 1983 og 1984 er udsendt. Alkohol- og narkotikarådet har udsendt en redegørelse for misbrugssituationen 1984.

Et udvalg under socialministeriet har udsendt en afsluttende rapport vedrørende lukkede institutioner og alternative foranstaltninger for psykisk udviklingshæmmede, Socialstyrelsen maj 1986.

Et udvalg under justitsministeriet har udsendt betænkning nr. 1068/1986 om tvang i psykiatrien.

Justitsministeriet har nedsat et medieansvarsudvalg. Udvalget skal bl.a. overveje spørgsmålet vedrørende kildebeskyttelse, som er blevet aktualiseret af en sag, hvori en journalist er blevet pålagt at røbe sin kilde. Journalisten havde i en lokalradio bragt et interview med nogle unge, som under en politisk betonet aktion havde ødelagt facaden på en McDonalds Burger Bar. Journalisten er af retten beordret i forvaring, indtil kilden oplyses, dog højst i et halvt år. Retsplejelovens regler om vidnefritagelse gælder ifølge højesteret kun journalister ved den trykte presse. Efter fornyet afhøring af journalisten skønnede politimesteren i Århus imidlertid, at en tid i forvaring ikke ville få journalisten til at ændre holdning, hvorefter retskendelsen blev lagt på hylden.

Ministeriet har desuden nedsat et udvalg om lægers og patienters retsstilling vedrørende behandling af patienter, som ikke ønsker udsigtsløs livsforlængende behandling.

Der forberedes en reform af det juridiske studium. Det forventes at strafferet og proces kommer til at indtage en langt mere beskedne plads i det samlede udbud af fag. Teori og metode samt retssociologi opprioriteres. Formueretlige og offentligretlige fag bliver stærkt dominerende.

Uautoriseret gadehandel er nu ifølge politivedtægten forbudt i det indre København. Der afholdes stadigvæk et årligt karneval, omend tømmermændene efter det seneste kan give anledning til overvejelser om ændringer i arrangementet.

Jørn Vestergaard, Kriminalistisk Institut, Københavns Universitet.